

УДК 336.64

С. М. Халатур,
д. е. н., професор,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>

А. Ю. Сірко,

к. е. н., Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3791-9435>

О. А. Правило,

здобувач гр. МгФБС-23,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-5475-2683>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.18.64

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

S. Khalatur,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

A. Sirko,

PhD in Economics, Lecturer of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

O. Pravilo,

Student of the gr. MgFBS-23, Dnipro State Agrarian and Economic University

MODERN CHALLENGES IN THE PROCESS OF FORMING THE STABILITY OF THE COMPANY'S FINANCIAL RESULTS IN THE CONDITIONS OF WAR

Стаття відображає процес формування стійкості фінансових результатів підприємств країни в умовах війни. Також авторами розкрито сутність економічної категорії "фінансові результати" за різними теоретичними і практичними підходами провідних науковців. Визначено фактори, що впливають на фінансові результати підприємств, проведено їх диференціацію та оцінено ступінь впливу. Сучасні виклики у процесі стійкого формування фінансових результатів підприємств пов'язані з різними внутрішніми та зовнішніми факторами, які впливають на стабільність їх діяльності. Задля успішного подолання цих викликів необхідно розробляти стратегії управління ризиками, оптимізації витрат, залучення нових джерел доходу та інновацій. Такий підхід дозволить зберегти фінансову стабільність у довгостроковій перспективі. Запропоновано інтегрований механізм стійкого формування фінансових результатів підприємств, а також проведено детальний аналіз його складових елементів. Інтегрований механізм стійкого формування фінансових результатів підприємств має враховувати специфічні виклики та загрози, з якими стикаються компанії під час військових конфліктів. Цей механізм повинен бути гнучким і адаптивним, щоб забезпечити фінансову стабільність та стійкий розвиток навіть у надзвичайних умовах. Основні компоненти такого механізму можуть включати наступні елементи: антикризове фінансове управління, мобільність та диверсифікація, інноваційні фінансові інструменти, логістичні адаптації, управління людським капіталом, стратегічне планування та управління ризиками, підтримка з боку держави та міжнародних організацій, комунікації та довіра. Інтегрований механізм стійкого формування фінансових результатів в умовах війни має бути комплексним та зосередженим на гнучкості й адаптивності. Важливо враховувати як фінансові, так і операційні аспекти управління, а також працювати над мінімізацією ризиків. Такий підхід дозволить підприємству не тільки вижити, але й зберегти свою конкурентоспроможність в умовах кризи.

The article reflects the process of forming the stability of the financial results of the country's enterprises in wartime conditions. The authors also revealed the essence of the economic category "financial results" according to various theoretical and practical approaches of leading scientists. Factors affecting the financial results of enterprises were identified, their differentiation was carried out and the degree of influence was assessed. Modern challenges in the process of sustainable formation of financial results of enterprises are related to various internal and external factors that affect the stability of their activities. In order to successfully overcome these challenges, it is necessary to develop strategies for risk management, cost optimization, attracting new sources of income and innovation. This approach will allow maintaining financial stability in the long term. An integrated mechanism for sustainable formation of financial results of enterprises is proposed, as well as a detailed analysis of its constituent elements is carried out. An integrated mechanism for the sustainable formation of financial results of enterprises should take into account the specific challenges and threats faced by companies during military conflicts. This mechanism must be flexible and adaptive to ensure financial stability and sustainable development even in extraordinary circumstances. The main components of such a mechanism may include the following elements: anti-crisis financial management, mobility and diversification, innovative financial instruments, logistical adaptations, human capital management, strategic planning and risk management, support from the state and international organizations, communications and trust. An integrated mechanism for sustainable formation of financial results in the conditions of war should be comprehensive and focused on flexibility and adaptability. It is important to consider both financial and operational aspects of management, as well as work on minimizing risks. Such an approach will allow the enterprise not only to survive, but also to maintain its competitiveness in crisis conditions.

*Ключові слова: фінансові результати, фінансова стійкість, фінансові ресурси, військовий стан.
Key words: financial results, financial stability, financial resources, military status.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах війни суб'єкти господарювання схильні до фінансових ризиків, оскільки відбувається зростання цін на енергоресурси, паливо, сировину і техніку як на внутрішньому товарному ринку, так і у всьому світі. Ефективна діяльність суб'єктів господарювання в умовах війни певною мірою проявляється у процесі формування стійкості фінансових результатів. Тому підприємства всіх форм власності та організаційно-правових форм прагнуть формувати фінансові ресурси таким чином, щоб отримувати максимальну віддачу і вигоду дотримуючись принципів самоокупності, беззбитковості, самофінансування, самозабезпечення. При цьому підприємства, які є фінансово стійкими мають переваги не тільки перед контрагентами і покупцями, а також є більш конкурентоспроможними і привабливими для кредиторів та інвесторів [4].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та методологічні основи формування фінансових результатів неодноразово вивчалися зарубіжними вченими і вітчизняними науковцями, такими як: Білик М.Д., Білик Т.О., Борняк О.О., Вашків О.П., Волобуєв Б.О., Мазур Н.А., Орехова А.І., Толстошеева В.С., Фірман Н.Я., Вашків О.П., Скаско О.І., Хохлов М.П., Янковська В.А., та інших [1—7]. Але деякі проблеми формування стійкості фінансових результатів підприємств залишають доволі актуальними в умовах війни.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної статті виступає дослідження сучасних викликів в процесі формування стійкості фінансових результатів підприємства в умовах війни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансові результати будь-якої виробничо-господарської діяльності характеризують наскільки доходи підприємства покривають його витрати під час провадження операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Фінансовий результат, як узагальнюючий показник, свідчить не тільки про прибутковість або збитковість певного суб'єкту господарювання, але вказує ефективність витрачених ресурсів, матеріальних активів, грошових коштів. Саме в ході оцінки та фінансового аналізу показників прибутковості керівництво підприємств може отримати інформацію про його фінансове становище, а використовуючи ці дані приймати важливі рішення, забезпечуючи в подальшому стабільність розвитку виробництва та стійке формування фінансових результатів [1, с. 208].

Трактування фінансового результату як економічної категорії в багатьох джерелах мають неоднозначний характер, а розрахунки при обчисленні фінансових результатів засновані на нормативних і законодавчо закріплених облікових стандартах, в яких надається наступне визначення: "Чистий фінансовий результат (прибуток або збиток) звіту про фінансові результати призначений для відображення чистого прибутку, який

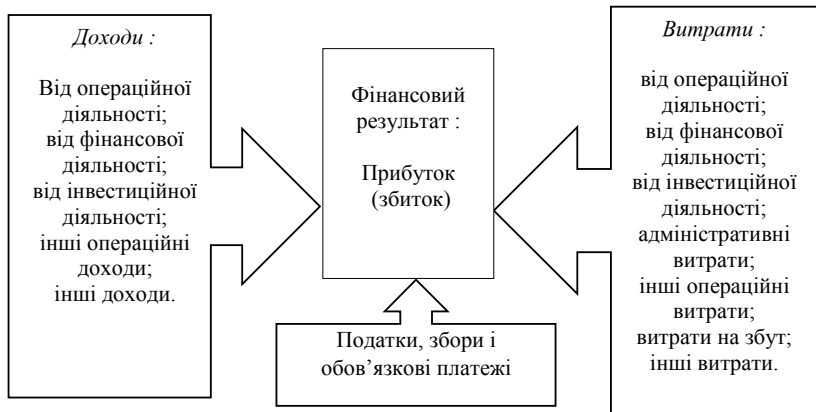

Рис. 1. Показники, що впливають на фінансові результати підприємства

Джерело: складено авторами.

розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) до оподаткування, податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування" [6, с. 154].

Фінансовим результатом є "приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Збиток підприємства означає втрату фінансових ресурсів підприємств, якщо збитки мають регулярний характер, то врешті-решт будуть витрачені всі фінансові ресурси й підприємство збанкрутує" [7, с. 115].

Сучасні виклики у процесі стійкого формування фінансових результатів підприємств пов'язані з різними внутрішніми та зовнішніми факторами, які впливають на стабільність їх діяльності, основними з яких є:

1. Макроекономічна нестабільність. Коливання валютних курсів, інфляція, рецесії та інші економічні кризи серйозно впливають на фінансову стабільність підприємств. Зміни в державній економічній політиці, наприклад, підвищення податків або зміна регуляцій, можуть негативно відбиватися на доходах компаній.

2. Конкурентний тиск. Сучасний ринок характеризується високою конкуренцією як на локальних, так і на глобальних ринках. Підприємства мають шукати нові стратегії для залучення клієнтів та підвищення ефективності бізнесу, щоб підтримувати свої фінансові результати.

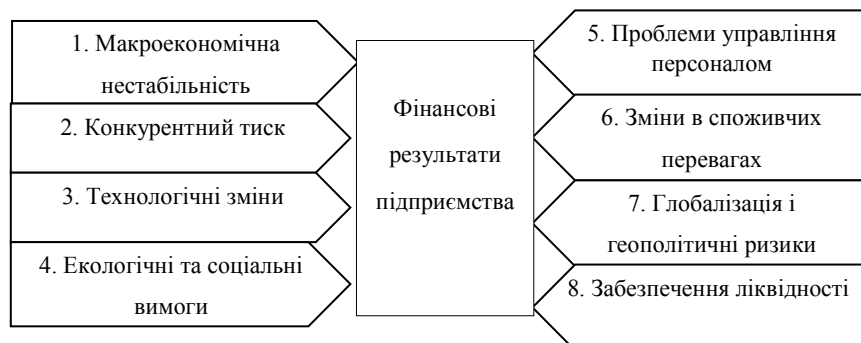

Рис. 2. Фактори стійкого формування фінансових результатів підприємств

Джерело: складено авторами.

3. Технологічні зміни. Швидкий розвиток технологій вимагає від підприємств адаптації до нових рішень, інвестування в автоматизацію та цифрові інструменти. Недостатнє впровадження інновацій може призвести до втрати конкурентних переваг і, відповідно, фінансових втрат.

4. Екологічні та соціальні вимоги. Підприємства стикаються з необхідністю дотримання стандартів стійкого розвитку, включаючи екологічну відповідальність і соціальну відповідальність бізнесу. Впровадження заходів з екологічної безпеки та соціальної відповідальності може вимагати значних інвестицій, що впливає на фінансові показники.

5. Проблеми управління персоналом. Складнощі з пошуком кваліфікованих кадрів, підвищення витрат на оплату праці та мотивацію персоналу також можуть негативно впливати на фінансові результати. Сучасні підприємства повинні інвестувати в розвиток своїх співробітників і забезпечувати їх конкурентоспроможні умови праці.

6. Зміни в споживчих перевагах. Сучасні споживачі стають все більш вимогливими щодо якості продукції та послуг, їхньої екологічності та соціальної відповідальності виробників. Зміна споживчих переваг вимагає від підприємств постійної адаптації своєї стратегії, що може вплинути на фінансові результати.

7. Глобалізація і геополітичні ризики. Військові конфлікти, санкції, торговельні війни та інші геополітичні чинники створюють додаткові виклики для підприємств, які ведуть діяльність на міжнародних ринках. Це може призводити до зриву поставок, обмежень у торгівлі та втрат ринків збуту.

8. Забезпечення ліквідності. Управління грошовими потоками стає все більш складним через нестабільність ринків і підвищені ризики неплатоспроможності контрагентів. Підприємства мають постійно підтримувати баланс між прибутковістю та ліквідністю.

Для успішного подолання цих викликів необхідно розробляти стратегії управління ризиками, оптимізації витрат, залучення нових джерел доходу та інновацій. Такий підхід дозволить зберегти фінансову стабільність у довгостроковій перспективі [2, с. 260].

Інтегрований механізм стійкого формування фінансових результатів підприємств має

враховувати специфічні виклики та загрози (рисунки 3), з якими стикаються компанії під час військових конфліктів. Цей механізм повинен бути гнучким і адаптивним, щоб забезпечити фінансову стабільність та стійкий розвиток навіть у надзвичайних умовах. Основні компоненти такого механізму можуть включати наступні елементи:

1. Антикризове фінансове управління. Підприємства повинні адаптувати фінансові стратегії до реалій війни, що включає:

аналіз грошових потоків для забезпечення ліквідності та виконання першочергових зобов'язань (зарплати, кредити, постачання); оптимізація витрат шляхом тимчасового скорочення нерентабельних напрямків діяльності або зниження витрат на неосновні активи;

реструктуризація боргів у випадках, коли це необхідно для уникнення дефолту та забезпечення подальшої роботи підприємства.

2. Мобільність та диверсифікація:

мобільність виробництва: перенесення виробничих потужностей у безпечніші регіони або адаптація до нових ринків, якщо це можливо;

диверсифікація продуктів і послуг: розширення асортименту або перехід до нових товарів чи послуг, які мають більший попит в умовах війни (наприклад, товари першої необхідності, захисні матеріали, агропродукція).

3. Інноваційні фінансові інструменти:

страхування ризиків: використання страхових продуктів для покриття втрат від військових дій або інших форс-мажорних обставин;

залучення грантів та пільгових кредитів: використання державної підтримки, міжнародних грантів або пільгових кредитних програм для підприємств, які постраждали від війни;

краудфандинг і партнерські інвестиції: використання альтернативних фінансових інструментів для залучення капіталу від спільнот, партнерів або інвесторів.

4. Логістичні адаптації. В умовах порушеної логістики підприємства мають знаходити нові канали для транспортування та доставки продукції:

альтернативні шляхи постачання: пошук нових постачальників та каналів для транспортування сировини і товарів;

цифрові рішення для логістики: використання цифрових платформ для координації ланцюгів постачання та забезпечення відстеження поставок у режимі реального часу.

5. Управління людським капіталом:

збереження персоналу: розробка стратегій для підтримки працівників, зокрема через гнучкі графіки роботи, можливість дистанційної роботи або тимчасове переміщення в безпечні регіони;

навчання та перепідготовка: підвищення кваліфікації або перепрофілювання працівників для виконання нових задач у змінених умовах.

6. Стратегічне планування та управління ризиками: розробка сценаріїв для різних варіантів розвитку подій: важливо мати стратегії як для короткострокових, так і для довгострокових періодів, враховуючи різні сценарії розвитку військової ситуації;

управління ризиками: визначення основних ризиків для підприємства та розробка планів щодо їхнього мінімізації, що може включати диверсифікацію постачальників, додаткові запаси сировини та резервування фінансових коштів.

7. Підтримка з боку держави та міжнародних організацій:

Рис. 3. Інтегрований механізм стійкого формування фінансових результатів підприємств

Джерело: складено авторами.

використання державних програм підтримки: підприємства можуть отримувати допомогу через субсидії, пільгові умови кредитування або зниження податкового навантаження;

міжнародна допомога: залучення ресурсів від міжнародних донорів і організацій, які надають підтримку бізнесам, що постраждали від війни.

8. Комунікації та довіра:

підтримка комунікацій з партнерами та клієнтами: важливо зберігати прозорі і стабільні комунікації з усіма зацікавленими сторонами, щоб забезпечити довіру до підприємства, що передбачає

кризовий маркетинг: оновлення маркетингових стратегій з урахуванням нових умов ринку та запитів споживачів [5, с. 142].

ВИСНОВКИ

Інтегрований механізм стійкого формування фінансових результатів в умовах війни має бути комплексним та зосередженим на гнучкості й адаптивності. Важливо враховувати як фінансові, так і операційні аспекти управління, а також працювати над мінімізацією ризиків. Такий підхід дозволить підприємству не тільки вижити, але й зберегти свою конкурентоспроможність в умовах кризи.

Література:

- Білик М.Д., Білик Т.О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування. Монографія. Київ: ТОВ "ПанТот", 2012. — 280 с.
- Борняк О.О., Скаско О.І. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку фінансових результатів діяльності будівельних підприємств. Науковий вісник Ужгородського Університету. 2024. Серія Економіка. Вип. 1 (63). С.259—265. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).259-265](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).259-265) (дата звернення: 24.08.2024).
- Вашків О.П., Фірман Н.Я. Економічна сутність фінансового результату підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 5. С. 162—168. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/35409> (дата звернення: 23.08.2024).

4. Мазур Н.А. Фінансові результати підприємств України: особливості бухгалтерського забезпечення їх формування та управління. Проблеми сучасних трансформацій. 2023. №8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-09-01> (дата звернення: 27.08.2024).

5. Орехова А.І., Толстошеева В.С. Організаційні аспекти та проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. Держава та регіони. 2021. № 6 (123). С. 140—143. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-6-24> (дата звернення: 25.08.2024).

6. Фірман Н.Я., Вашків О.П. Економічна сутність фінансового результату підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 5 (22). С.162—168. URL: https://www.easterneurope-bm.in.ua/journal/22_2019/24.pdf (дата звернення: 26.08.2024).

7. Янковська В.А., Хохлов М.П., Волобуєв Б.О. Семантика поняття "фінансові результати підприємства". Інфраструктура ринку. 2018. №18. С. 112—117. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/20.pdf (дата звернення: 28.08.2024).

8. Khalatur S., Noncharenko O., Karamushka O., Solodovnykova I., Shramko, I. (2022). Paradigm transformation of the economic crises modeling. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 4 (45), pp. 285—297. DOI: 10.55643/fcaptp.4.45.-2022.3833 (дата звернення: 22.08.2024).

9. Khalatur S., Tvaronaviciene M., Dovgal O., Levkovich O., Vodolazska O. (2022). Impact of selected factors on digitalization of financial sector. Entrepreneurship and Sustainability, vol. 10 (1), pp. 358—377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19)) (дата звернення: 21.08.2024).

10. Khalatur S., Velychko O., Oleksiuk V., Kravchenko M., Karamushka D. (2023). Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2023. Vol. 3 (50). Pp. 341—356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4050> (дата звернення: 17.08.2024).

11. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Klymenko, S. (2023). Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 5 (52), 341—356. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169> (дата звернення: 19.08.2024).

12. Velychko O., Velychko L. Khalatur S., Roubik Hynek (2020). A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities. Problems and Perspectives in Management, vol.18 (4), 153—166 URL: [https://doi:10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi:10.21511/ppm.18(4).2020.14) (дата звернення: 20.08.2024).

References:

1. Bilyk, M.D. and Bilyk, T.O. (2012), Finansovi rezul'taty diyal'nosti malykh pidpryyemstv: otsinka ta prohnouzuвання [Financial performance of small businesses: assessment and forecasting], Monograph, "PanTot" LLC, Kyiv, Ukraine.

2. Bornyak, O.O. and Skasco, O.I. (2024), "Suchasni problemy bukhalters'koho obliku finansovykh rezul'tativ

diyal'nosti budivel'nykh pidpryyemstv", Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Economics Series. vol. 1 (63). pp. 259—265. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).259-265](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).259-265)

3. Vashkiv, O.P. and Firman, N.Ya. (2019), "Ekonomichna sutnist' finansovoho rezul'tatu pidpryyemstva", Eastern Europe: Economy, Business and Management, vol. 5, pp. 162-168, available at: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/handle/316497/35409> (accessed August 23, 2023).

4. Mazur, N.A. (2023), "Finansovi rezul'taty pidpryyemstv Ukrayiny: osoblyvosti bukhalters'koho zabezpechennya yikh formuvannya ta upravlinnya", Problems of modern transformations, vol. 8. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-09-01>.

5. Orekhova, A.I. and Tolstosheeva, V.S. (2021), "Orhanizatsiyni aspekty ta problemy obliku finansovykh rezul'tativ diyal'nosti pidpryyemstv", State and regions, vol. 6 (123), pp. 140—143. <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-6-24> (accessed August 25, 2023).

6. Firman, N.Ya. and Vashkiv, O.P. (2019), "Ekonomichna sutnist' finansovoho rezul'tatu pidpryyemstva", Eastern Europe: Economy, Business and Management, vol. 5 (22), pp.162—168, available at: https://www.easterneurope-bm.in.ua/journal/22_2019/24.pdf (accessed August 26, 2023).

7. Yankovska, V.A., Khokhlov, M.P. and Vologubov, B.O. (2018), "Semantyka ponyattya "finansovi rezul'taty pidpryyemstva"", Market infrastructure, vol. 18, pp.112—117, available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/20.pdf. 8 (accessed August 28, 2023).

8. Khalatur, S.M. (2017), "Innovative doctrine development of agriculture growth of Ukraine", Technology audit and production reserves, vol. 4, no. 5 (36), pp. 19—26, available at: <http://journals.uran.ua/tarp/article/view/108918/104383> (accessed August 22, 2023).

9. Khalatur, S., Vinichenko, I. and Volovyk, D. (2021), "Development of modern business processes and outsourcing activities", Baltic Journal of Economic Studies, vol. 7 (3), pp.195—202. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-3-195-202>.

10. Khalatur, S., Pavlova, H., Vasilieva, L., Karamushka, D. and Danilevica, A. (2022), "Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector", Entrepreneurship and Sustainability Issues, vol. 9 (4), pp. 56—76. [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3)).

11. Velychko, O., Velychko, L., Khalatur, S. and Hynek, R. (2020), "A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities", Problems and Perspectives in Management, vol.18 (4), pp. 153—166. [https://doi:10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi:10.21511/ppm.18(4).2020.14).

12. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M. and Klymenko, S. (2023), "Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 5 (52), pp. 341—356. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169>.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2024 р.